

Rozumíme si navzájem? Možnosti reflexe minulosti v současnosti v české a polské literatuře, jazyce a kultuře 20. století, red. Libor Martinek, Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví, kabinet literárněvědné komparistiky, Opava 2011, 155 s., ISBN 978–80–7248–699–1.

Tom *Rozumíme si navzájem? Možnosti reflexe minulosti v současnosti v české a polské literatuře, jazyce a kultuře 20. století* to bardzo ciekawy materiał przygoto-

wany przez pracowników z uniwersytetów w Opawie i Opolu. Podzielony on jest na trzy części. Pierwszą z nich tworzy blok zatytułowany *Filologie a areál*, na który składają się artykuły językoznawcze. W jego skład wchodzi dwa teksty: Grażyny Bałowskiej *Česko-polské jazykové vztahy z historického hlediska* i Evy Höflerovej *Modifikace textů funkčních stylů*. W skład drugiej – literaturoznawczej – części, która jest najobszerniejsza, zatytułowanej *Literární věda a kritika* wchodzi prace: Libora Martinka *Polská poezie uváděná do české literatury v překladech*, Jakuba Chrobáka *Svět jako střet času lidského a času tradice. Nad románem »Rok na vsi« bratři Mrštíků*, Joanny Czaplińskiej *Alternativní dějiny jako pokus vyrovnání s národními traumaty*, Aleksandry Pająk *Reflexe české minulosti v historické próze druhé poloviny 20. století*, Olgi Czernikow *Mýtus věčného nenávratu. O nostalgii v románu Milana Kundery »Nevědomost«* oraz Jiřego Urbanca *Česká a polská populární literatura v minulosti a dnes*.

Ostatni, trzeci rozdział nosi tytuł *Filmová věda*. Znajdują się w nim artykuły, w których ich autorzy poruszają tematykę filmową. W jego skład wchodzi następujące teksty: Pavla Bergmanová *Vzájemné česko-polské vztahy v oblasti filmu po 2. světové válce (a první česko-polský film »Hraniční ulička« – »Ulica Graniczna«)* i Joanna Spalinska-Mazur *Čeští tvůrci autorského animovaného filmu v recepci filmových režiséru a publika evropské asvětové kultury*. Mamy tu do czynienia z materiałem przekrojowym ukazującym związki kulturowe Polski i Czech, poczynawszy od czasów kształtowania się państwowości polskiej, na czasach nam współczesnych skończywszy.

Przyjrzyjmy się wspomnianym pracom bliżej. Pierwszą w kolejności jest praca Grażyny Bałowskiej, dotycząca kontaktów i wzajemnych wpływy języków czeskiego i polskiego. Z wielką dokładnością przedstawiony jest w niej rozwój języka polskiego i wpływ, jaki wywierał na niego język czeski aż do końca XVI wieku. Na podstawie przykładów i cytatów widzimy, w jakich sferach życia i kultury konstytuująca się polszczyzna wspomagala się bardzo rozwinięta wówczas czeszczyzną. Praca przedstawia także wpływ języka polskiego na odradzający się język czeski w czasach Odrodzenia Narodowego.

Kolejny tekst Evy Höflerovej dotyczy teorii stylu funkcjonalnego, jego powiązań ze sferą komunikacji. Praca traktuje o dychotomicznych sferach występowania stylu funkcjonalnego, a mianowicie o tekście rozumianym klasycznie lub jako hipertekst, a także o jego funkcjonowaniu w akcie komunikacji i zdeterminowaniu tej komunikacji przez dzisiejsze media, a tym samym również o uwarunkowaniach struktury tego tekstu. Autorka zastanawia się nad rozwojem tej dziedziny językoznawstwa, pozostawiając odpowiedź na to pytanie językoznawcom.

Część literaturoznawcza zaczyna się od pracy Libora Martinka, w której autor opisuje przekłady poezji polskiej na język czeski. Jest to tekst wręcz encyklopedyczny, epatujący mnogością nazwisk, dzieł i dat. W tekście znajdują się informacje na temat przekładów polskich dzieł także na język słowacki. Praca ta ukazuje historię i rozwój czesko-polskiego przekładu na przestrzeni wieków. To studium może być ciekawym i wartościowym punktem odniesienia dla wielu prac komparatystycznych, a także historycznoliterackich.

Drugim tekstem, znajdującym się w części poświęconej literaturze, jest opracowanie Jakuba Chrobáka, dotyczące wpływu poezji braci Mrštíků na czeską prozę XIX i XX wieku. Jako przykładem autor posłużył się przede wszystkim utworem *Rok na vsi*, ale także i innymi utworami braci Mrštíků. Głównym aspektem zagadnienia jest tutaj rola wsi w kreowaniu świata przedstawionego. Owa wieś nie jest tylko tłem, ale też pełni rolę tekstotwórczą. Determinuje postawy i charaktery postaci, w opozycji do których stoją ludzie spoza wsi. Przeciwności postaci osadzona w charakterystycznym czasie roku chrześcijańskiego jest osią tego tekstu.

Następny artykuł to praca Joanny Czaplińskiej dotycząca tworzenia alternatywnej historii w literaturach oby narodów. Zarówno Czesi, jak i Polacy mają w swej historii momenty zwrotne, które w sposób niezwykle ekstremalny zmieniły bieg ich rozwoju, a niekiedy i ów rozwój zahamowały. W obu przypadkach wytworzenie alternatywnej rzeczywistości związane jest z doświadczeniem klęski, bólem porażki i żalem, z którym trzeba się w jakiś sposób oswoić. Jako jeden z przykładów podany jest tu *Lód* Jacka Dukaja, którego fabuła opiera się na wydarzeniach wokół rewolucji w Rosji, która w rzeczywistości nie wybuchła, toteż ustrojem panującym nadal pozostał carat. Jest to kolejna praca, która może być wstępem do badań komparatystycznych.

Kolejnym jest tekst Aleksandry Pająk. Punktem wyjścia do rozważań jest tu twierdzenie, w jakim stopniu dzieło literackie oddaje faktyczny obraz danej epoki. Jako materiał do opracowania autorka wybrała dzieła Jana Žáčka, jednego z wielu czeskich pisarzy debiutujących po roku 1968, które swoją tematyką sięgają okresu przełomu baroku i oświecenia. Analiza trzech tekstów nie jest analizą procesu przemian w życiu religijnym na przełomie wspomnianych epok, ale raczej tego, w jaki sposób przedstawił je Jan Žáček.

Natomiast Olga Czernikow w swojej pracy zajęła się tematem nostalgii i antynostalgii w książce Milana Kundery *Nevědomost*. Autorka na początku wyjaśnia znaczenie i pochodzenie terminu *nostalgia*. Następnie łączy ten termin z dziełem Milana Kundery, które zbudowane jest na muzycznej zasadzie fugi i wariacji. Tematem *Nevědomosti* jest powrót emigrantów do ojczyzny, który nie jest wspólny z powrotem